Mörbylånga kommun

Planerande styrdokument

Strategi
Program
Handlingsplan

Biblioteksstrategi

En strategi beslutas normalt av kommunfullmäktige och innehåller ett eller flera uppdrag om insatser till en eller flera nämnder.

Strategin aktualitetsprövas efter att kommunfullmäktige gett uppdraget till förvaltningen.

Beslutad av:	Kommunfullmäktige
Beslutsdatum inkl. ev. §:	2025-02-24 § 10
Dokumentansvarig:	Bildningschef
Dokumentet gäller för:	Mörbylånga kommun
Dokumentet gäller från och med:	2025-02-24
Dokumentet gäller till och med:	2028-12-31
Ev. dokumentkoppling:	Riktlinje för inköp, gallring och magasinering av medier på biblioteket
Dnr:	BN 2024/000666-

Innehåll

1. Inledning ... 4
1.1 Bakgrund och syfte ... 4
1.2 Mörbylånga kommun ... 4
1.2 Strategins roll i kommunens styrmodell ... 4
1.2.1 Kommunens vision: "Vi skapar växtkraft och livskvalitet" ... 4
1.2.2 Kommunens värdegrund ... 4
1.2.3 Kommunens utvecklingsmål ... 5
1.3 Framtidsbild och omställning ... 5
1.3.1 Framtidsbildens bärande områden och grunder ... 5
Genomförande och uppföljning ... 6
2. Utgångspunkter ... 6
2.1 Bibliotekens uppgift i samhället ... 6
2.2 Agenda 2030 ... 6
2.3 Regionalt perspektiv ... 7
2.4 Lokala förutsättningar ... 7
2.4.1 Mörbylånga kommuns styrkor ... 7
2.4.2 Mörbylånga kommuns utmaningar ... 7
2.4.3 Folkbiblioteken i Mörbylånga kommun ... 8
3 Målområden för Biblioteksenheten ... 8
3.4 Det demokratiska uppdraget ... 8
3.5 Det läsfrämjande uppdraget ... 8
3.6 Digital delaktighet ... 9
3.7 Barn och unga ... 9
3.8 Tillgänglighet ... 9

1. Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

Syftet med en biblioteksstrategi är att ge strategisk vägledning för biblioteksverksamheterna. Enligt Biblioteckslagen (SFS 2013:801) ska alla ”kommuner och landsting anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet”. I Mörbylånga kommun väljer vi att arbeta med konceptet strategi i enlighet med riktlinjen för styrdokument, antagen av kommunstyrelsen den 20 november 2020. Strategin är skriven med fokus på bibliotekets användare och omvärldsfaktorer som kan komma att påverka bibliotekets verksamhet och utveckling.

Biblioteksstrategin gäller de tre folkbiblioteken.

Biblioteksstrategin ska uppdateras vart fjärde år och är ett av flera verktyg för att styra utveckling och prioriteringar inom biblioteken i Mörbylånga kommun.

Mörbylånga kommuns biblioteksstrategi 2025 - 2028 gäller till dess en ny biblioteksstrategi antagits av Kommunfullmäktige.

1.2 Mörbylånga kommun

Mörbylånga kommun på södra Öland ligger i Kalmar län. Mörbylånga är en av tio tätorter och kommunens centralort; Färjestaden är dock den största. Kommunen har en befolkning på 16 144 invånare.

Mörbylånga kommuns vision är: Vi skapar växtkraft och livskvalitet.

Värdegrunden består av värdeorden nyfikenhet, kreativitet och initiativförmåga.

Biblioteksverksamheten i Mörbylånga kommun består av tre folkbibliotek, varav ett även fungerar som skolbibliotek, därutöver sex bemannade skolbibliotek. Målsättningen är att vara en organisation med gemensamt bestånd och en och samma personalgrupp som samverkar inom hela biblioteksverksamheten.

Ansvaret för folk- och skolbiblioteken ligger hos bildningsnämnden.

1.2 Strategins roll i kommunens styrmodell

Strategin uttrycker ambitionen för biblioteksenhetens verksamhet.

1.2.1 Kommunens vision: “Vi skapar växtkraft och livskvalitet”

I vår kommun har skapandet gått i arv, men framtiden skapar inte sig själv. Därför behöver vi tillsammans på ett hållbart sätt utveckla och förvalta våra goda förutsättningar så att Mörbylånga kommun även i framtiden är en kommun där människor, näringsliv, föreningsliv, natur, jordbruk och kultur lever och frodas.

1.2.2 Kommunens värdegrund

I Mörbylånga kommun finns en värdegrund som ligger till grund för allt vi gör inom kommunen. I värdegrunden framgår att nyfikenhet, kreativitet och initiativförmåga är viktigt.

Dessa värderingar ska vara så väl inarbetade att de blir en naturlig del av vårt dagliga arbete och vårt sätt att bemöta varandra och dem vi arbetar för – alla som bor, verkar i och besöker kommunen.

Oavsett vem du är, vad du gör eller var du bor så är det din nyfikenhet, kreativitet och initiativförmåga som skapar **växtkraft** och **livskvalitet** i framtiden.

Nyfikenhet: Vi lyssnar och samtalar, med uppriktig nyfikenhet, för att förstå, lära och utvecklas. Det handlar om att se möjligheter och att våga tänka nytt. Genom ett tillåtande klimat vågar vi ta beslut och föra utvecklingen framåt.

Kreativitet och **initiativförmåga:** Vi har modet att tänka nytt och hitta nya lösningar så vi kan använda våra gemensamma resurser på bästa möjliga sätt. Vi har förmåga att gå från ord till handling. Vi testar nya idéer, metoder och arbetssätt. Vi utvärderar för att skapa nytt lärande och växtkraft.

1.2.3 Kommunens utvecklingsmål

- tillväxtskapande och hållbar samhällsplanering
- gynnsamma uppväxt- och levnadsvillkor
- robust kommun – en organisation rustad för framtiden

1.3 Framtidsbild och omställning

Alla kommuner och regioner står inför utmaningar som kräver nya arbetssätt och lösningar. Gårdagens lösningar kan inte lösa morgondagens utmaningar. I Mörbylånga kommun är det framför allt den demografiska utvecklingen med allt fler äldre som får konsekvenser både för vår ekonomi och för kompetensförsörjningen. Kommunen kommer att behöva göra mer än idag men med mindre resurser och samtidigt förbättra organisationens tillgänglighet. För att vi ska kunna jobba målmedvetet och engagerat med omställning och innovation har Mörbylånga kommuns förvaltning arbetat fram en framtidsbild som visar vart vi ska.

Vi ska bygga upp en kapacitet att möta framtiden, oavsett hur den ser ut. Vårt jobb är att skapa växtkraft och livskvalitet – oavsett vad.

1.3.1 Framtidsbildens bärande områden och grunder

- *De som växer upp här vill leva här*

I dag ligger bibliotekets huvudfokus på barn och unga. Barnen är vår framtid och det är viktigt att de fortsätter att vara en prioriterad grupp. I dag finns tjänsten "Boken Kommer" där biblioteket genom uppsökande arbete ger personer med funktionshinder möjlighet att använda bibliotekets mediebestånd. Det finns skäl att tro att den tjänsten kommer att behöva utvecklas med tiden.

- *Åldrande är en tillgång*

Framtidens äldre kommer att ha en större digital medvetenhet och delaktighet vilket också kommer att påverka bibliotekets arbete med målgruppen. Det kommer bli vanligare att de äldre låntagarna själva lägger reservationer på de böcker som de önskar.

- *Tillsammans är vi beredda*

När hela samhället blir alltmer digitalt måste biblioteken följa med i användarnas förväntningar. Samtidigt har biblioteken en enorm möjlighet att skapa trygghet och service om en krissituation skulle uppstå. De analoga resurserna som biblioteken besitter i form av nyhetsmedier och liknande, kan visa sig ovärderliga om möjligheten att tillgodogöra sig det digitala av någon anledning försvinner.

För att konkretisera de bärande områdena så jobbar vi utifrån de två bärande grunderna:

- *interna strukturer (hur vi arbetar)*
- s*amskapande, både i och utanför kommunen.*

Genomförande och uppföljning

Kungliga biblioteket, KB, ska tillsammans med Läns- och regionbiblioteken följa upp de regionala och kommunala biblioteksstrategierna med utgångspunkt från hur de är utformade, hur de används och hur de bidrar till samverkan inom området.

Uppföljning och utvärdering av biblioteksstrategin bör göras varje år.

Ansvarig för arbetet är Verksamhetschef för Kultur- och Fritidsgårdar, tillsammans med bibliotekschef och övriga utsedda representanter från Bildning.

Biblioteksstrategin måste vara uppföljningsbar och för detta krävs mätbara mål. Dessa kan formuleras i de årliga verksamhetsplanerna som respektive verksamhet tar fram och ansvarar för. Bildningsnämnden ansvarar för att deras biblioteksverksamheter bedrivs i enlighet med bibliotekslagen och skollagen.

Revidering av biblioteksstrategin sker vart fjärde år. Det genomförs nästa gång 2028.

2. Utgångspunkter

2.1 Bibliotekens uppgift i samhället

Biblioteken ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken ska också vara en social och välkomnande mötesplats.

Verksamheten jobbar aktivt för att olika externa aktörer och föreningar ska se biblioteket som en självklar mötesplats.

Biblioteksverksamheten i Mörbylånga kommun arbetar utifrån nationella, regionala och kommunala styrdokument och regelverk;

Bibliotekslagen

Regional biblioteksplan Kalmar län

Skollagen

UNESCO

Kulturstrategi för Mörbylånga kommun

Visioner och kommunövergripande mål för Mörbylånga kommun

Globala mål

Barnkonventionen

Agenda 2030

2.2 Agenda 2030

Agenda 2030, med 17 globala mål för hållbar utveckling, antogs av FN och världens länder år 2015. Begreppet hållbar utveckling innefattar tre dimensioner av hållbarhet:

- Social
- Ekologisk
- Ekonomisk

Genom insatser inom de prioriterade områdena bidrar biblioteken i Mörbylånga kommun till de 17 globala målen. Biblioteken arbetar för ökad digital delaktighet och

medie- och informationskunnighet. Folkbiblioteken arbetar även med att främja bildning, upplysning och utbildning vilket också bidrar till delmålen inom Agenda 2030.

För att uppmuntra till en fossilfri kommun har biblioteken i Färjestaden och Degerhamn varsin el-cykel för utlåning.

Biblioteken är som kulturbärare en viktig instans som arena för tankar, idéer och för att uppleva kultur eller att skapa själv.

2.3 Regionalt perspektiv

Biblioteksutveckling Region Kalmar län är en del av Region Kalmar. De stödjer och medverkar till samverkan och utveckling av biblioteksverksamheten i länets kommuner.

De har även en stödjande och rådgivande funktion för bibliotekspersonalen i länet och samordnar resurser, arbetsmöten samt fortbildningar.

Biblioteksutveckling Region Kalmar län har också ett samarbete med Kronoberg och Blekinge län.

Biblioteken i Mörbylånga kommun har ett nära samarbete med andra kommunala verksamheter såsom Öppna förskolan, BHV, Familjecentralen, kulturskolan och kultursamordnaren.

2.4 Lokala förutsättningar

Enligt bibliotekslagen, 6 §, ska varje kommun ha folkbibliotek. De ska vara tillgängliga för alla och anpassade efter användarnas behov. Enligt 7 § i samma lag ska folkbiblioteken särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. I bibliotekslagen går även att läsa att det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de prioriterade grupperna:

Personer med funktionsnedsättning, 4 §

Nationella minoriteter och personer som har annat modersmål än svenska, 5§

Barn och ungdomar, 8 §

Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2000:800) ska eleverna i grundskolan, anpassad grundskola, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassad gymnasieskola ha tillgång till bibliotek. Skolbiblioteken ska vara en del av och integrerat i skolans pedagogiska verksamhet.

I skollagen skrivs att skolbibliotek ska främja elevernas läsande samt medie- och informationskunnighet. Varje skola ska upprätta en biblioteksplan där det anges hur ändamålet med skolbiblioteket ska uppnås och skolbiblioteket ska vara bemannat på ett sådant sätt att ändamålet uppnås.

2.4.1 Mörbylånga kommuns styrkor

Öland är en stark och attraktiv besöksdestination. Södra Öland har ett rikt naturliv, som är tillgängligt och skapar reseanledningar under en stor del av året för såväl nationella som internationella besökare. Den attraktionen gäller även för Mörbylånga kommun som potentiell bostadsort, vilket gör kommunen till en av de få i sydöstra Sverige med en årlig befolkningsökning. Närheten till regionhuvudstaden Kalmar, och Linnéuniversitetet stärker Mörbylångas status som boendeort med lämpligt pendlingsavstånd till en större arbetsmarknad.

2.4.2 Mörbylånga kommuns utmaningar

Den pågående demografiska förskjutningen, som är utmärkande för Kalmar län, gäller även Mörbylånga kommun. Det föds färre barn, och vi lever allt längre. Trots

att den geografiska ytan är relativt liten, det handlar om cirka hälften av Sveriges minsta landskap, råder ändå en obalans i befolkningstätheten. I norra delen av kommunen, med koncentration kring brofästet, bor en väldigt tydlig majoritet, medan det i den tredjedel av kommunen som ligger längst söderut bor cirka 6% av kommunens totala befolkning.

2.4.3 Folkbiblioteken i Mörbylånga kommun

Biblioteken i Mörbylånga kommun består av tre folkbibliotek: Färjestaden, Mörbylånga och Degerhamn.

Meröppet finns på alla tre biblioteken. Det innebär att låntagarna får möjlighet att ansluta sitt lånekort och därigenom få tillgång till bibliotekets lokaler utanför ordinarie bemanningstider.

Denna funktion bidrar till en ökad service för kommunens medborgare samt ett ökat nyttjande av bibliotekets lokaler.

2.4.4 Skolbiblioteken i Mörbylånga kommun

Skolbiblioteksverksamheten i Mörbylånga kommun finns på Alunskolan (åk F-6), Färjestadens högstadium, Färjestadens skola (åk F-6), Glömmingeskolan (åk F-6), Gårdby skola (åk F-6), Skansenskolan (åk F-9 och anpassad grundskola), Torslunda skola (åk F-6).

Eleverna på Alunskolan använder Degerhamns folkbibliotek som skolbibliotek. Skolbiblioteken bemannas av utbildade bibliotekarier. Personal och media bekostas av skolan men verksamheten lyder under folkbiblioteken. Bibliotekarierna som bemannar skolbiblioteken bemannar även folkbiblioteken.

3 Målområden för Biblioteksenheten

3.4 Det demokratiska uppdraget

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning (SFS 2013:801 §2).
Folkbiblioteken i Mörbylånga kommun ska vara inspirerande och tillgängliga mötesplatser för alla, såväl fysiskt som digitalt. Bibliotekens lokaler ska vara tillgängliga, attraktiva och trygga att besöka. Det ska vara enkelt att besöka biblioteken och ta del av bibliotekens tjänster och utbud. Fri tillgång till litteratur och information enligt Bibliotekets medieplan ska erbjudas.
De fysiska och digitala mötesplatserna ska bidra till mångfald. Biblioteken ska verka för att minska de digitala klyftorna i samhället. Barnkonventionen ska genomsyra all verksamhet på de tre biblioteken i Mörbylånga, Färjestaden samt Degerhamn.

3.5 Det läsfrämjande uppdraget

Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur (SFS 2013:801 §7). Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla (SFS 2013:801 §2). Folkbiblioteken ska främja litteraturens ställning och arbeta aktivt med läsfrämjande metoder. Att kunna läsa och förstå det lästa är en demokratifråga.

En god läsförmåga är avgörande för att lyckas väl i skolan, klara vidare studier och kunna delta som aktiv medborgare i samhället. Genom att satsa på familjestödjande insatser redan för de allra yngsta skapar vi förutsättningar för ett livslångt lärande. En grundförutsättning för att väcka läslust är medier som passar olika människor. Genom att öka tillgången, bredda och synliggöra specialanpassade medier samt

medier på olika språk kan vi hjälpa fler att hitta till berättelserna. Berättelser betyder mycket för människors förståelse av sig själva, andra och sin omvärld. Litteraturutbudet på biblioteken i Mörbylånga kommun ska ha en bredd, vara inspirerande och bidra till kunskap, kreativitet och nyfikenhet. Det är ett av bibliotekens grunduppdrag att bidra till detta genom att erbjuda både efterfrågad populärlitteratur och smalare litteratur, kontroversiell och normbrytande litteratur.

Biblioteken ska anpassa sitt utbud av medier på andra språk utifrån de behov som finns i kommunen. Biblioteken ska stimulera till läsning för alla åldrar via olika medieformer. Detta kan ske i bibliotekslokalen, utanför lokalen eller digitalt. Här spelar en engagerad och kunnig bibliotekspersonal en viktig roll.
I det läsfrämjande arbetet ingår även att erbjuda inspirerande program och andra aktiviteter med en tydlig koppling till att öka intresse och vilja till läsning, eget berättande och skrivande och på så vis öppna nya vägar till litteraturen.

3.6 Digital delaktighet

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet (SFS 2013:801 §7). Folkbiblioteken ska arbeta för att minska det digitala utanförskapet.

För att öka den digitala delaktigheten i Mörbylånga kommun ska biblioteken informera, tillhandahålla teknisk utrustning och ge service till besökarna vad gäller digital information. Detta för att möjliggöra för besökaren att hitta i, förstå och kritiskt värdera informationen.

Digital handledning erbjuds. Personalen ska även informera och marknadsföra bibliotekens digitala utbud. Med tillgång till lånekort och PIN-kod ges möjlighet att nyttja delar av bibliotekets digitala tjänster hemifrån.

3.7 Barn och unga

Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar (SFS 2013:801 §8).

Folkbiblioteken ska främja likvärdig tillgång till media för alla barns rätt att bilda sig, samt skapa och uttrycka sina åsikter.

Barnkonventionen blev svensk lag 2020. Prioriteringen av barn och unga ska synas i biblioteksrummet, och barnkonventionen ska beaktas vid varje beslut och förändring i bibliotekets lokaler och biblioteksverksamhet, såväl fysiskt som digitalt. En prövning av barnens bästa ska göras.

Biblioteken ska uppmuntra barn och ungas delaktighet och de ska ges möjlighet att påverka bibliotekets verksamhet och aktiviteter. Läsfrämjande arbete prioriteras särskilt för målgruppen barn och unga. Ett rikt medieutbud ska finnas.

Folkbiblioteken i Mörbylånga kommun samarbetar med barnhälsovården, förskola, öppen förskola och grundskola i syfte att nå kommunens barn. Bibliotekslokalerna ska vara spännande mötesplatser och ses som självklara att besöka för barn, barnfamiljer och ungdomar.

3.8 Tillgänglighet

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information (SFS 2013:801 §4).

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken

2. andra språk än de nationella minoritetsspråken

3. lättläst svenska (SFS 2013:801 §5).

Folkbibliotekens lokaler ska vara tillgängliga och anpassade efter verksamhetens och besökarens behov. Utbud och aktiviteter ska marknadsföras för att nå fler användare. De som besöker folkbiblioteken i Mörbylånga kommun ska ha möjlighet att utvecklas, inspireras, hitta information med hjälp av bibliotekens medier och tjänster. Dessutom erbjuds möjlighet till delaktighet och medskapande i biblioteksverksamheten. Folkbiblioteken ska inspirera till läsupplevelser och verka för läsfrämjande insatser för alla användare genom hela livet. De nationella minoriteternas behov av litteratur på det egna språket ska tillgodoses.

Personalen ska ha god kännedom om hur man tillhandahåller litteratur på andra språk än svenska och litteratur som inte ingår i det ordinarie mediebeståndet. Folkbiblioteken ska prioritera grupper som har svårt att på egen hand tillgodogöra sig utbudet såsom barn, användare med funktionsnedsättning samt användare av annat modersmål än svenska. På biblioteken ska anpassade medier och lättläst litteratur på svenska ingå i mediebeståndet.

Besökaren ska mötas av personal med goda kunskaper om dessa medier och om de hjälpmedel som finns att tillgå via biblioteken. Bibliotekens digitala tjänst bibliotek.morbylanga.se ska vara tillgänglig dygnet runt, och webbplatsen ska vara tillgänglighetsanpassad. När personer besöker biblioteken i Mörbylånga kommun ska det kännas tryggt, enkelt och inspirerande.